

XORIJIY KAPITALNI JALB QILISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY MEXANIZMLARI

Kenjayev Ikrom Ergashboyevich

PhD, dotsent

University of Bussines and Science

“Yashil iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti

ikromk@mail.ru

+998902605794

Annotatsiya: Maqolada xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmi ishtirokchilar faoliyati bayon etilgan. Xorijiy kapitalni jalb qilish va ulardan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmi darajalari yoritilgan. O‘zbekistonda xorijiy investorlarga qo‘yiladigan talablarni yengillashtirishning tashkiliy-huquqiy asoslari ko‘rsatilgan. Mamlakatda tashkil etilgan investitsiya faoliyatini rag‘batlantirish va investitsiya muhitini yaxshilash bo‘yicha qabul qilingan me‘yoriy hujjatlar tahlil qilingan. Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotiga yetarlicha xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning zaruriy sharti bu faoliyatni davlat tomonidan tartibga solishning mukammal Qonunchilik bazasi va tegishli normativ-huquqiy hujjatlarni amalda joriy etishga asoslangan yuqori darajadagi investitsion jozibadorlikka alohida urg‘u berilgan. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag‘batlantirish maqsadida dunyo mamlakatlari xorijiy va ichki investitsiyalarning sub‘ektlari, turlari, shakllari va jarayonlariga tabaqalashtirilgan yondashuvlar asoslangan.

Kalit so‘zlar: investitsiya, mexanizm, davlat, investor, mahalliy, xorijiy.

I. KIRISH

Investitsion davlat va xorijiy investor o‘rtasida o‘zaro manfaatli investitsiya hamkorligini barpo etishning asosiy masalasi munosabatlarning shaffofligi va oldindan ko‘rsatilishi, shuningdek tomonlarning asosiy ehtiyojlari va maqsadlarini anglash va qondirishdir. Davlat uchun budjetga qo‘shimcha tushumlar va soliq solish uchun yangi obyektlarni yangi korxonalar va import qilinadigan mahsulotlar shaklida olish, o‘z aholisi uchun yangi ish o‘rinlari tashkil etish, davlat iqtisodiyotining ayrim tarmoqlarini rivojlantirish va boshqalar. Investor uchun bu investitsiyalardan maksimal foyda olish, investitsiyalarni qaytarish va investitsiya bilan bog‘liq xavflarni minimallashtirishdir. Bunday o‘zaro manfaatli investitsiya hamkorligiga investorlar uchun ham, davlat organlari uchun ham investitsiyalarni jalb qilish va boshqarish bo‘yicha aniq, tushunarli, o‘zgarmas va amalga oshiriladigan qoidalar va tartiblarni o‘rnatish orqali erishiladi.

Dunyodagi deyarli barcha mamlakatlar, shu jumladan yetakchi donor davlatlar hali ham moliyaviy inqirozning oqibatlarini his qilishlarini hisobga olsak, «kuchli» «zaif» ga yordam faqat barcha mumkin bo‘lgan xatarlarni hisobga olgan holda investitsiya muhitini sinchkovlik bilan tahlil qilgandan keyingina amalga oshirilishini yodda tutish kerak. Shu bilan birga, xatarlar qanchalik yuqori bo‘lsa, investitsiya muhiti qanchalik noaniq bo‘lsa, investitsiya shartlari shunchalik qiyin bo‘ladi. Shu sababli, zamonaviy rivojlanish sharoitida, birinchi navbatda, mamlakat taraqqiyotini barqarorlashtirish bo‘yicha uzoq muddatli dasturni ishlab chiqish va amalga oshirishni boshlash kerak, bu yerda asosiy yo‘nalish milliy manfaatlarni hisobga olgan holda,

mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning samarali mexanizmini shakllantirishni ta'minlashi kerak bo'lgan muvozanatli investitsiya siyosatini aniqlash kerak. Shuni yodda tutish kerakki, har qanday uzoq muddatli dastur ma'lum vaqt oralig'ida o'zgarishi mumkin bo'lgan bir qator turli xil parametrlarga ega, bu iqtisodiy hisob-kitoblarni amalga oshirish metodologiyasini boshqarishni va noaniqlik sharoitida boshqaruv qarorlarini qabul qilishni o'z ichiga oladi [1].

II. ADABIYOTLAR TAHLILI

Shuning uchun har bir mamlakat uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning samarali mexanizmini takomillashtirishga qaratilgan investitsiya muhitini yaxshilash bo'yicha samarali siyosatni ishlab chiqish juda muhimdir. «Mexanizm» atamasining o'zi 1960-yillarning oxirida, post-sotsialistik mamlakatlarning ilmiy iqtisodiy asarlarida, tadqiqotchilar “iqtisodiy tizimning iqtisodiy mexanizmi” haqida suhbatni boshlaganlarida, ishlaydigan tizimning samarali va o'ziga xos harakatlantiruvchi kuchini ta'kidlab, mashhurlik cho'qqisiga chiqdi [2]. Chet tilidagi lug'at “mexanizm”ni har qanday hodisaning oraliq holatlari yoki jarayonlari to'plami sifatida belgilaydi [3]. Mashhur iqtisodchi L. I. Dmitrichenkoning fikricha, boshqaruv mexanizmi – bu ijtimoiy tashkilotning ikki quyi tizimi – boshqaruv va boshqarish o'rtasidagi o'zaro ta'sirning texnologoyalari, vositalari va usullari to'plamidir [4].

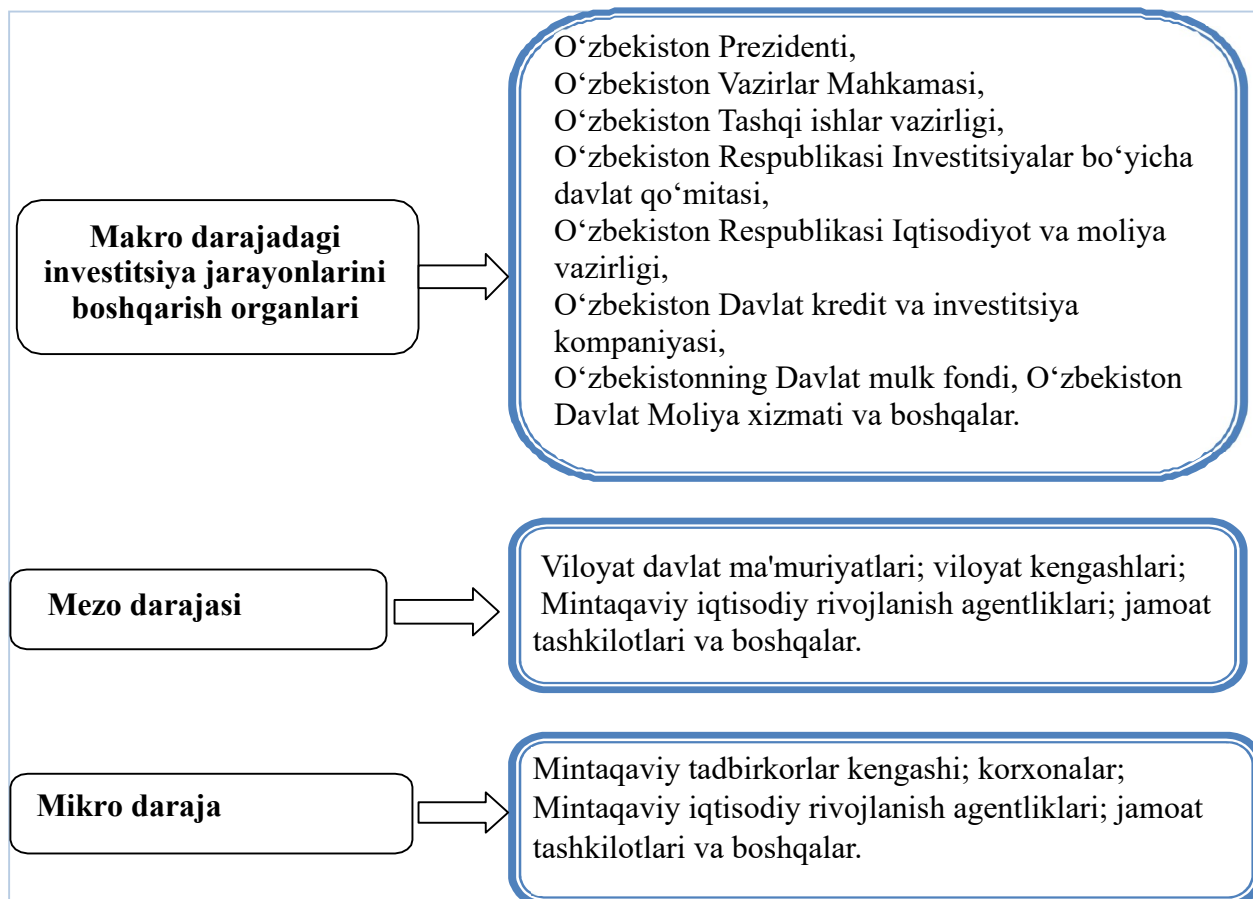
“Investitsiya salohiyati” atamasi bilan tez-tez ishlatiladigan “investitsion jozibadorlik” tushunchasini tahlil qilish alohida e'tiborni talab qiladi. Shunday qilib, tadqiqotchi N. Denisenkoning so'zlariga ko'ra, investitsion jozibadorlik ishlab chiqarish va iqtisodiy faoliyatning barqaror umumiy iqtisodiy ta'sirini o'rnatishdir [5]. T. Melnik investitsion jozibadorlikni ma'lum bir investorning fikriga ko'ra individual ob'ektlarni investitsiyalashning afzalliklari va kamchiliklarining umumlashtirilgan xususiyati sifatida tavsiflaydi [6]. I. Karpul investitsion jozibadorlikni atrof-muhitning jozibadorligini belgilaydigan va mavjud shartlar va sharoitlardan foydalangan holda investitsiyalar soniga ta'sir ko'rsatadigan ob'ektiv imkoniyatlar va cheklovlar to'plami sifatida ko'rib chiqadi [7]. A. Goncharov ta'kidlashicha, investitsion jozibadorlik – bu investorlarning kapital qo'yilmalarga qiziqishini ta'minlaydigan mavjud sharoitlar va omillar mezonlarining o'ziga xos integral to'plami [8]. A. Buchinskiy [9] investitsiya ob'ektlarining afzalliklari va kamchiliklarining integratsiyalashgan joriy xarakteristikasi sifatida qo'yidagicha ko'rib chiqadi. Uning fikricha, birgalikda ma'lum bir hududda investitsiyalarni joriy va istiqbolli davrda amalga oshirish imkoniyati va maqsadga muvofiqligini, investorlarning turli guruhlarining motivatsiyasini hisobga olgan holda o'rganadi. Bizning fikrimizcha, bu eng to'liq va aniq yondashuv.

III. NATIJALAR

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmi ishtirokchilar faoliyati shartlarini, mulkka bo'lgan munosabatni va ob'ektning mavjud tashkiliy-huquqiy shaklini xorijiy investitsiyalar bilan belgilaydigan chora-tadbirlar va vositalar to'plami sifatida qaraladi.

Ushbu mexanizm uch darajada shakllanadi va ishlaydi: makro darajada – investitsiya jarayonlarini shakllantirish va tartibga solish jarayonida markaziy

hokimiyat davlat organlarining harakatlari ko‘rib chiqiladi; mezzo – mintaqaviy hokimiyat organlari tomonidan xorijiy investitsiyalarni jalb qilish siyosatini hisobga oladi va mikro darajada investor va har qanday resurs oluvchi korxonalar o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘zaro ta‘sir mavjud (1-rasm).

1-rasm. Xorijiy kapitalni jalb qilish va ulardan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmi darajalari

Shuni ta‘kidlash kerakki, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmini amalga oshirishning barcha darajalarida ushbu resurslarni davlat tomonidan boshqarish hal qiluvchi omil bo‘lishi kerak. Bu xorijiy investitsiyalarni samarali jalb qilish va ulardan oqilona foydalanish maqsadida mamlakatdagi iqtisodiy jarayonlar orqali tegishli hokimiyat organlari faoliyatiga qaratilgan Qonunchilik va ijro etuvchi tartibga solinadigan qonun ustuvorligi.

Hozirgi paytda mamlakatimizda investitsiya faoliyati, shu jumladan xorijiy investor faoliyati 2019 yil 9 dekabrda qabul qilingan “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonun bilan tartibga solinmoqda. Uning qabul qilinishi bilan unga qadar amalda bo‘lgan 12 ta qonun hujjatlari o‘z kuchini yo‘qotdi va investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solinishi bitta qonun hujjatida jamlandi. Mazkur Qonun bilan xorijiy investorlar uchun O‘zbekistonda turli shakllarda investitsiyalarni amalga oshirish imkoniyati yaratilgan.

Unga binoan O‘zbekiston Respublikasida xorijiy sarmoya ishtirokidagi korxonalarni ro‘yxatdan o‘tkazish uchun ustav fondi miqdori kamida 400,0 mlrd. so‘m

(qariyb 40,0 ming AQSh dollar) bo‘lishi, umumiy ustav fondi miqdorida xorijiy yuridik shaxs ulushi kamida 15%ni tashkil etishi zarur.

IV. MUHOKAMA

“Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonunining 19-moddasida belgilangan kafolatlarni qo‘llash haqida xabar berish tartibi to‘g‘risidagi **nizomning 2-ilovasida** “O‘zbekiston Respublikasi Hukumati bilan chet ellik investor o‘rtasida investitsiya shartnomalarini tuzish, o‘zgartirish kiritish, tugatish va amalga oshirish tartibi” to‘g‘risida nizom qabul qilingan. O‘zbekiston Respublikasi Hukumati bilan investitsiya shartnomasini tuzish va amalga oshirish sxemasi ushbu Nizomda belgilangan tartibda amalga oshiriladi. Ushbu Nizom Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlari tomonidan 10 million AQSH dollaridan ko‘p bo‘lmagan ekvivalentda chet el investitsiyasi ulushi bo‘lgan investitsiya loyihalarini amalga oshirishda chet el investorlari bilan investitsiya shartnomalarini tuzish huquqiga nisbatan tatbiq etilmaydi. Bu esa mintaqaga jalb etilayotgan xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmini soddalashtiradi.

O‘zbekistonda xorijiy investorlarga qo‘yiladigan qator talablarni yengillashtirildi. Bu Investitsiyalar bo‘yicha davlat qo‘mitasi tomonidan ekspert va ilmiy doiralar vakillari bilan hamkorlikda ishlab chiqilgan “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi qonunida ko‘zda tutilgan. Jumladan, Qonunga muvofiq:

- investitsiyalar ulushining eng kichik miqdori 30 dan 15 foizgacha kamaytirilishi;
- xorijiy investitsiyali korxonalarda xorijiy yuridik shaxsning ishtirokchi sifatida majburiy ishtirok etishi talabini bekor qilish;
- xorijiy investitsiyalari bo‘lgan korxonalar nizom jamg‘armasining eng kichik miqdori 600 million so‘mdan 400 million so‘mgacha kamaytirilishi;
- xorijiy investitsiyali korxonalarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazish uchun davlat boji miqdorini 3 marotabaga kamaytirish;
- aktsiyadorlik jamiyatining nizom jamg‘armasi miqdorini 400 million so‘m deb belgilash;
- O‘zbekiston Respublikasiga investitsiya kiritilgan vaqtdagi o‘rnatilgan eng kam ish haqi miqdorining 8500 barobaridagi miqdorda investitsiya kiritgan xorijiy fuqarolar va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarga xo‘jalik sub’ektlari aktsiyalari va ulushlarini sotib olish ko‘rinishidagi, shuningdek xorijiy korxonalar tashkil qilish, ko‘p marotabali uch yillik viza olib, uning amal qilish muddatini O‘zbekiston hududidan chiqish zaruratisiz cheklanmagan miqdorda uzaytirish imkoni bo‘lgan huquqini berish ko‘zda tutilgan.

Umuman olganda yangi Qonun quyidagi ijobiy o‘zgarishlarni nazarda tutmoqda: to‘g‘ridan-to‘g‘ri chet el investitsiyasi tushunchasiga aniq ta’rif berilganligi, chet ellik investorning hukumat kafolatlarisiz, tavakkalchilik sharoitlarida o‘z mablag‘lari yoki qarz mablag‘lari hisobidan investitsiyalar (3-modda);

mahalliy va xorijiy investorlarning teng huquqliligi, chet el investitsiyalari uchun huquqiy rejim mahalliy investitsiyalar uchun huquqiy rejimdan noqulayroq bo‘lishi mumkin emas (46-modda);

Davlat investorlarning fuqaroligi, yashash joyi, iqtisodiy faoliyatni amalga oshirish joyi bilan bog‘liq holda, shuningdek, investorlarning va investitsiyalarning kelib chiqish mamlakatiga qarab investorlarning kamsitilishiga yo‘l qo‘yilmasligini kafolatlaydi (15-modda);

mablag‘larni erkin o‘tkazish kafolatlari berilganligi (17-modda);

investitsiya faoliyatidagi qiymat munosabatlarining to‘laqonli ravishda erkin bozor tamoyillariga o‘tkazilganligi (14-modda).

“Boy jamiyat, raqobatbardosh iqtisodiyot, samarali davlat”, bu investorlarni himoya qilishni yaxshilash, investitsiya muhitini yaxshilash, ayrim sektorlarning investitsion jozibadorligi, investitsiya imidjini yaxshilash uchun davlat vazifasini qo‘yadi [10].

O‘zbekistonda tashkil etilgan investitsiya faoliyatini rag‘batlantirish va investitsiya muhitini yaxshilash bo‘yicha qabul qilingan me‘yoriy hujjatlar va dasturlarning ushbu uzoq ro‘yxati davom etishi mumkin edi...

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, uchta tushunchaning o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish kerak: “investitsiya muhiti”, “investitsion jozibadorlik” va “investitsiya salohiyati”. Ushbu uchta tushunchaning ta‘riflarini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, o‘xshashlik (lekin bir xillik emas) deb ataladigan narsalarga qaramay, bu tushunchalarning barchasi bir-biridan farq qiladi. Bizning fikrimizcha, ko‘rib chiqilayotgan ta‘riflar qanday bog‘liqligi to‘g‘risida bunday umumiy xulosalar chiqarish mumkin. Shunday qilib, “investitsiya muhiti” tushunchasi investitsiyalarning jozibadorligi va investitsiya salohiyatiga nisbatan umumiydir va ularni o‘z ta‘rifida o‘z ichiga oladi. “Investitsiya salohiyati” tushunchasi investitsiya ob‘ektining yashirin imkoniyatlari sifatida qaralishi mumkin va “investitsiya jozibadorligi” potensial investorning investitsiya muhitini sub‘ektiv baholashni anglatadi.

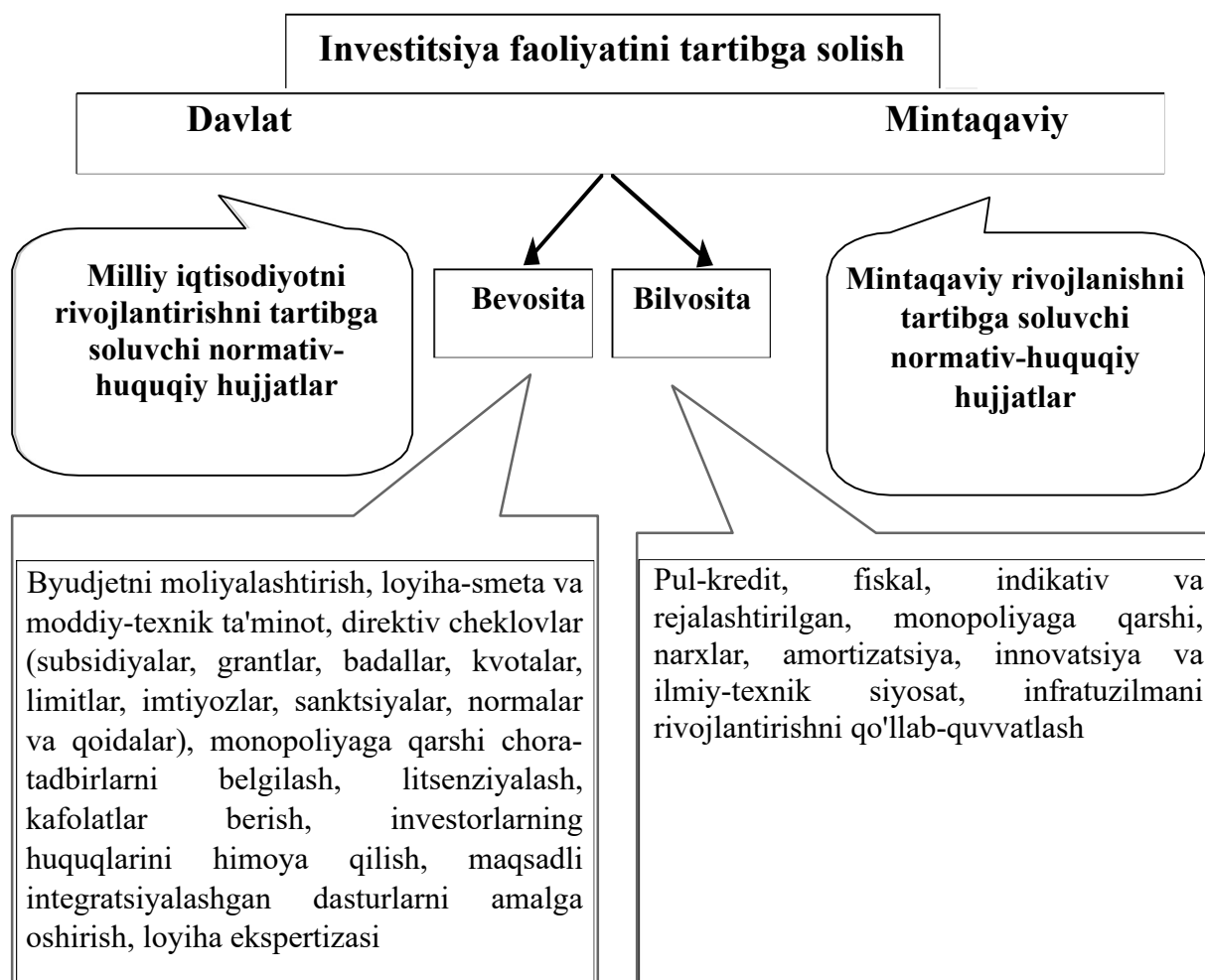
Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotiga etarlicha xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning zaruriy sharti bu faoliyatni davlat tomonidan tartibga solishning mukammal Qonunchilik bazasi va tegishli normativ-huquqiy hujjatlarni amalda joriy etishga asoslangan yuqori darajadagi investitsion jozibadorlikka erishishdir.

Shunday qilib, investitsion jozibadorlik – bu rasmiylashtirilgan va norasmiy mezonlar majmuasini birlashtirgan va o‘rganilayotgan potensial investitsiya ob‘ektiga kapital qo‘yilmalarning maqsadga muvofiqligini tavsiflovchi ajralmas ko‘rsatkich. Raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqaradigan korxonalarsiz raqobatbardosh davlat haqida gapirish mumkin emas [11]. Ularni tavsiflovchi ushbu toifalar va parametrlar investorlar birinchi navbatda yo‘naltiradigan qadriyatlar tizimini belgilaydi. Ushbu ko‘rsatkichlarni har tomonlama tahlil qilish nafaqat investorga ma‘lum bir mamlakat iqtisodiyotiga ma‘lum bir resursni investitsiya qilish to‘g‘risida qaror qabul qilish, balki davlat rahbariyatiga individual boshqaruv qarorlarini qabul qilish va islohotlarni amalga oshirish tufayli yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan oqibatlarga qarash imkonini beradi.

Bugungi kunda investitsiyalar har qanday mamlakat rivojlanishining o‘ziga xos ko‘rsatkichidir. Milliy iqtisodiyotning muvozanatli rivojlanishi investitsiya faoliyatini tartibga solish orqali iqtisodiy vaziyatni boshqarishga asoslangan. Bu investitsiyalarni jalb qilish va ulardan foydalanish uchun qulay shart-sharoitlarni shakllantirishni, shuningdek har bir tashkiliy darajada investitsiya faoliyatini amalga oshirishdan maksimal samaradorlikka erishishni ta‘minlaydigan investitsiya faoliyatini tartibga solishning eng maqbul boshqaruv mexanizmini ishlab chiqish zarurligini belgilaydi[12].

Yuqorida aytilganlarning barchasini tahlil qilib, “xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning samarali mexanizmi” tushunchasining ta‘rifini shakllantirish mumkin, uni davlat tomonidan tartibga solish tizimi, ya‘ni xorijiy investorlarning niyatlarini hisobga olishga asoslangan va tashqi investitsiya resurslarini mamlakatga kiritish uchun qulay investitsiya muhitini shakllantirishga qaratilgan usullar, metodlar va ta‘sir o‘tkazuvchilar sifatida talqin qilish kerak [13].

Davlatning investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish investitsiya faoliyatiga bevosita (ma‘muriy-huquqiy) va bilvosita ta‘sir ko‘rsatish yo‘li bilan amalga oshiriladi (2-rasm).

2-Rasm. Investitsiya faoliyatini tartibga solishda davlat ta‘sirining dastaklari

Ushbu imtiyozlar dunyoning rivojlangan mamlakatlarida keng joriy etilganiga qaramay, ular O‘zbekistonda bunday keng amalga oshirilmadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, xalqaro amaliyot dunyoning boshqa mamlakatlaridan moliyaviy resurslarni jalb qilish mexanizmlari va vositalarining juda xilma-xilligini o'z ichiga oladi, bu sizga davlat darajasida ham, aniq korxonalar darajasida ham maqsadlarga erishishga imkon beradi. Moliyaviy resurslarni jalb qilishning eng keng tarqalgan mexanizmlari quyidagilar:

- xalqaro ishlab chiqarish kooperatsiyasi;
- xorijiy kreditlar olish;
- lizing asosida xorijiy uskunalar olish;
- kompensatsiya asosida kreditlar olish;
- konsessiyalar yoki mahsulotlarni taqsimlash to'g'risidagi shartnomalar asosida xorijiy kapitalni jalb qilish;
- tadbirkorlik shaklida chet el kapitalini chet el ishtirokining turli ulushlariga ega qo'shma korxonalar tashkil etish, shu jumladan xorijiy investorlarga aksiyalarni sotish yo'li bilan jalb etish;
- to'liq xorijiy kapitalga tegishli korxonalarni tashkil etish;
- yuridik shaxs tashkil etmasdan shartnoma asosida ishlab chiqarishni rivojlantirishda xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlik qilish;
- erkin iqtisodiy zonalarni yaratish, ularning harakati ma'lum hududlarga xorijiy kapitalni faolroq jalb qilishga qaratilgan [14].

Yuqorida aytib o'tilgan tahlillarni hisobga olgan holda, jozibador investitsiya muhitini yaratishda nafaqat xorijiy investitsiyalarni himoya qilish va rag'batlantirish to'g'risidagi qonunlar va kelishuvlarning soni va sifati, balki ushbu qonunlar va kelishuvlarni davlat organlari tomonidan to'g'ridan-to'g'ri qo'llash, shuningdek, investorning huquqlarini himoya qilishning samarali mexanizmlarini milliy darajada yaratish ham muhimdir.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirish maqsadida dunyodagi har bir mamlakat xorijiy va ichki investitsiyalarning sub'ektlari, turlari, shakllari va jarayonlariga tabaqalashtirilgan yondashuvlarga asoslangan turli xil mexanizm va vositalardan foydalanishga intiladi (1-jadvalga qarang).

1-jadval

Investitsiya faoliyatini rag'batlantirish mexanizmlari va vositalari

Mexanizmlar	Vositalar
Moliyaviy va kredit imtiyozlari	- foizsiz kreditlar - imtiyozli kreditlar - investitsiya kafolatlari
Soliq imtiyozlari	- soliq stavkasi - boshqa mamlakatlar bilan soliq shartnomalarini qisqartirish - uskunalar va (yoki) xom ashyoni bojsiz olib kirish
Infratuzilmani ta'minlashni rag'batlantirish	- yerni bepul foydalanish uchun yoki imtiyozli narxlarda berish - transport kafolatlari - energiyadan foydalanish uchun subsidiyalar - yuk tashish imtiyozlari

Muayyan investitsiya loyihalarini ilgari surish	<ul style="list-style-type: none"> - resurs va atrof-muhitni muhofaza qilish uskunalari maqsadli moliyalashtirish - kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlashga yo'naltirilgan loyihalarni maqsadli moliyalashtirish - loyihalarning texnik-iqtisodiy asoslanishiga ko'maklashish - ilmiy-tadqiqot va loyihalash ishlarini maqsadli moliyalashtirish
Proteksionistik choralar	<ul style="list-style-type: none"> - tabaqalashtirilgan tariflar

XULOSA

Muayyan muammolarning mavjudligini tushunish o'z iqtisodiyotini yaxshilash uchun xorijiy investorlarni jalb qilishni maqsad qilgan har qanday davlat uchun juda muhimdir.

Biroq, muammoni hal qilish uchun bitta tushuncha yetarli emas. Xorijiy investorga bo'lgan munosabat va unga nisbatan aniq, adolatli va shaffof qoidalar va jarayonlarni qo'llash nuqtai nazaridan xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va o'zini tutish sohasida davlatning aniq siyosati zarur, bu korxonaning soliq tekshiruvini o'tkazadigan va belgilangan rejani bajaradigan yoki mahsulotni import qilish yoki eksport qilish uchun ruxsatnomani rasmiylashtiradigan yoki O'zbekistonda investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun litsenziya, patent yoki boshqa ruxsatnomalarni berish yoki bekor qilish masalasini hal qilinishi ma'lum bir mansabdor shaxsning xatti-harakati yoki xohishiga bog'liq bo'lmasligi kerak.

Shu sababli, davlatning yagona to'g'ri yo'nalishini o'z zimmasiga olgan investitsiyalarni sifatli bajarish mexanizmlarini yaratish, samarali va o'zaro manfaatli hamkorlikni ta'minlash uchun davlat va investorlar o'rtasida teng muloqotni o'rnatilgan bo'lishi kerak.

VI. ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Иващенко М. В. экономическое поведение как фактор институциональных преобразований: монография / М. В. Иващенко. - К.: УБС НБУ, 2012. -211 с.

2. Богдан т. п. Активизация и повышение качества государственных инвестиций в Украине / т. п. Богдан // финансы Украины. - 2019. - № 3. - С. 56-72.

3. Задыхайло Д. В. Хозяйственное право: учебник / Пашков В. М., Бойчук р. п. и др.; под ред. Задыхайла В. М., Пашкова В. М.-Харьков: Право, 2012-696 с.

4. О приоритетных направлениях инновационной деятельности в Украине [Электронный ресурс]: Законе Украины от 16 января 2003 года № 3715-VI: от. от 05.12.2012 / офицер. Веб-сайт Верхов. Совета Украины. - Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

5. Инвестиционно-инновационная деятельность: теория, практика, опыт: монография/ М. П. Денисенко, Л. И. Михайлова, И. М. Грищенко и др.. под ред..

д. э. н., проф., акад.. М. П. Денисенко, д. э. н., проф.. Л. И. Михайловой. - Сумы: Университетская книга, 2017. -1050 с.

6. Мельник т. протекционизм в регулировании прямых иностранных инвестиций / т. Мельник, К. Касянок //внешняя торговля: экономика, финансы, право. - 2019. - № 3 (104). - С. 5-18.

7. Карпуль И. Н. Государственная инвестиционная экономика и механизмы ее реализации: монография / И. Н. Карпуль. - Львов: РОВ НЛТУ Украины, 2017. – 348 с.

8. Гончаров А. Б. Инвестирование: учеб.пособие. - Х.: Издательский дом «ИНЖЕК», 2004. -240 с.

9. Бучинский А. А. Формирование системы государственного управления инвестиционными процессами в регионе: опыт Франции / А. А. Бачинский // актуальные вопросы подготовки специалистов в области публичного управления и администрирования : материалы ежегод. наук. - практ. конф. за междунар. участием (Киев, 1-2 ноября. 2018 г.): в 2 т. - Киев, 2018. - т. 1. - С. 72-77.

10. Дука А. П. Теория и практика инвестиционной деятельности. Инвестирование: учеб. пособие / А. П. Дука. - К.: Каравелла, 2007. - 424с.

11. Савчук Д. М. Механизм активизации экономического потенциала общины как инструмент решения проблем социального развития/ Д. М. Савчук / Экономика и государство. - 2018. - № 2. - С. 113-118.

12. Загородний А. Г. Финансовый словарь / А. Г. Загородний, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. - 4-е изд., выпр.. и дополненное. - К.: Т-во «Знамя», КОО; Л.: Изд-во Львов. Банк. Ин-та НБУ, 2002.-556с.

13. Карпенко, Л.; Жилинская, О.; Зализко, В.; Кухта, П.; Викулова, А. (2019). Human development in the context of provision of the social safety of society, Journal of Security and Sustainability Issues 8(4): 725-734. Available at: [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4\(15\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4(15)). Scopus.

14. Мельник Т. Протекционизм в регулировании прямых иностранных инвестиций / Т. Мельник, К. Касянок // Внешняя торговля: экономика, финансы, право. - 2019. - № 3 (104). - С. 5-18.